

Post-Güvenlik İkilemler, Entegrasyonlar, Modeller ve Asya

Post-Security Dilemmas, Integrations, Models and Asia

Editör | Editor
Esra Nur EKİCİ

**POST-GÜVENLİK
İKİLEMLER, ENTEGRASYONLAR,
MODELLER VE ASYA**

**POST-SECURITY
DILEMMAS, INTEGRATIONS,
MODELS AND ASIA**

Derleyen | Compiler
Esra Nur EKİCİ

İSTANBUL

Post- Güvenlik İkilemler, Entegrasyonlar, Modeller ve Asya

TASAM YAYINLARI | TASAM PUBLICATIONS
Uluslararası İlişkiler Serisi | International Relations Series

Editör | Editor

Esra Nur EKİCİ

Yayın Yönetmeni | Publishing Director

İhsan TOY

Grafik Tasarımcı | Graphic Designer

Ahmet TECİK

Kreatif Direktör | Creative Director

Yusuf AYDEMİR

Yayımcı | Publisher

TASAM YAYINLARI

Haydar Cd. No.66, Fatih, İstanbul, 34083, TR

T +90 (212) 635 6151 F +90 (212) 532 5882

yayinlar.tasam.org | info@tasam.org

İstanbul, Nisan/April 2023 | 684 s/p 14x21 cm

ISBN: 978-605-4881-60-4

Tüm hakları saklıdır.

Bu yayın, yayımcının önceden yazılı izni olmaksızın mekanik veya elektronik yolla çoğaltılamaz.

Eserin bazı bölümleri araştırma amacıyla yazarın adı belirtilerek kullanılabilir.

Özlük Hakkı © 2023

Kontrolsüz Uluslararası Göç, Ulusal Güvenlik ve Türkiye: Bir Gelecek Perspektifi

Atahan DEMİRKOL

Araştırma Görevlisi / Afyon Kocatepe Üniversitesi

ÖZET

Göç, ulus-devletlerin düzenlemesi ve kontrol altında alması gereken bir 21. yüzyıl gerçekliği midir? Bu sorunun yanıtına farklı Uluslararası İlişkiler (Uİ) teorilerinden görece farklı yanıtlar verilebileceği düşünülse de ortak bir kabule varılabilir: Uluslararası göçün düzenlenmesi. Göç ve güvenlik dengesi ise, özellikle son on yılda artan zorunlu göç ve yerinden edilmişlik fenomenleri çerçevesinde yeniden düşünülmesi mutlak hale gelen bir olgudur. Uluslararası güvenliğin yapıtaşlarından olan kontrol, önleme ve istihbarat faaliyetleri, artan kontrolsüz göç dalgaları sonucunda zafiyete uğramaktadır. Sınır kontrolü, adli suç geçmişi taraması ve istihbari faaliyetler gerçekleştirilemeden yaşanan kontrolsüz uluslararası göç, liberal teorinin dâhi ön görmediği bir düzensizlik (de-regulation) içermektedir. Bu bağlamda uluslararası göçün düzenlenmesi, uluslararası güvenlik çerçevesinde bir gerekliliktir.

Uluslararası göçün düzenlenmesine ilişkin yaklaşımlarda Türkiye'nin yeni göç yönetim paradigması, özellikle Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler'in (GKAS) dış politikada bir kaldıraç olarak kullanılması hususunda literatürde eleştirilere tabi tutulmuştur. Bu bakış açısı, Türkiye'nin liberal-ötesi olarak adlandırılabilir göç yönetim paradigmasını yeniden okumaya elverişlidir. Öyle ki, Türkiye'nin göç yönetim paradigmasında özellikle Suriye iç savaşı kaynaklı göçlere yönelik uygulanan açık kapı politikası ve liberal söylem, zamanla yerini kapıları açma tehdidi örneğinde Avrupa Birliği (AB) ülkelerine karşı bir koz sahibi olma argümanına evrilmiş ve realist bir dış politika aracına dönüşmüştür.

Bu hususta incelenmesi gereken nokta ise, Türkiye'nin yeni göç yönetim paradigmasında dış politika eksenli bir avantaj elde etmek isterken, güvenlik zafiyeti yaratıp yaratmadığı tartışmasıdır. Uluslararası göçün, devletler tarafından özellikle üç temel sektöre tehdit yarattığı iddiasıyla

düzenlenmekte olduğu görölmektedir: ekonomi, ulusal güvenlik ve kimlik. Türkiye'nin 2011 sonrasına işaret eden yeni göç yönetim paradigması da ekonomik büyüme, dış politika kazanımları ve ulusal çıkar odaklı geliştiği iddia edilmektedir. Ancak bu hedefler gerçekleştirilirken, yukarıda ifade edilen üç sektördeki güvenlik tehditleri görmezden gelindiğine de işaret edilmektedir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin geleceğine yönelik bir perspektif sunarak kontrolsüz uluslararası göçün ulusal güvenliği nasıl tehdit edebileceğini tartışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Kontrolsüz Uluslararası Göç, Türkiye, Ekonomik Güvenlik, Toplumsal Güvenlik, Askeri Güvenlik.

1. GİRİŞ

Uluslararası göç çalışmaları Türkçe literatürde insanlık tarihi kadar eski olduğuna vurgu yapılarak başlamakla birlikte,¹ ancak geçtiğimiz son birkaç yüzyıl göç çağı olarak adlandırılmaktadır. Zira göç, siyasetin ve dolayısıyla devletlerin dikkatini bu dönemlerde çekmeye başlamıştır.² Bu itibarla göçe ilişkin politikalar devletler tarafından özellikle 19. yüzyıldan itibaren geliştirilmeye başlanmıştır. Nitekim bilinen ilk akademik göç çalışmaları da tam bu yıllarda Ravenstein³ tarafından yayımlanmış ve göçün ekonomik nedenlerle açıklanmasına çalışılmıştır.⁴ Ulus-devletlerin ortaya çıkışına da denk gelen bu süreçte göç, ulus-devletler (veya imparatorluklar) açısından bir politika meselesi haline gelmiştir. Ancak bu politikaların üretilmesinde hiç şüphesiz ki Ul teorilerinin, ülkelerin tarihsel koşullarının ve hatta coğrafî özelliklerinin de önemi vardır.

19. yüzyıldan itibaren devletlerin dikkatini çekmeye başlayan göç hareketleri, Castles vd. tarafından da belirtildiği gibi özellikle 20. ve 21. yüzyıllarda düzenlenmesi ve kontrol edilmesi gereken bir olgu olarak

¹ Murat Erol ve Oya G. Ersever, "Göç Krizi ve Göç Krizine Müdahale," *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 24(1), (2014): 47-68; Melih Görğün, "Küreselleşme Sürecinde Göçmen İlişkileri Ağının Önemi," *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(Göç Özel Sayısı), (2017): 1317-1327; E. Deniz Ela Özcan, "Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme," *İş ve Hayat*, 2(4), (2017): 183-215.

² Stephen Castles, Hein De Haas, ve Mark J. Miller, *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World* (Palgrave Macmillan, 2014), 5.

³ Ernest George Ravenstein, "The Laws of Migration," *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), (1885): 167-235. <https://doi.org/10.2307/2979181>; Ernest George Ravenstein, "The Laws of Migration," *Journal of the Royal Statistical Society*, 52(2), (1889): 241-305. <https://doi.org/10.2307/2979333>

⁴ Hein De Haas, *The determinants of international migration: Conceptualising policy, origin and destination effects* (International Migration Institute, 2011), 8.

devletlerin gündemine girmeye başlamıştır.⁵ Göç, insanlık tarihiyle ilişkilendirilse de bunu denetleyecek ve düzenleyecek bir devlet yapısının ortaya çıkması zaman almıştır. Antik Yunan döneminde görülen yabancılar kategorileştirmesi, göçün ulus-üstü yapıda dikkate alındığına işaret edebilir. Ancak bu dönemde göç, endişe edilen ve üzerine politika geliştirilen bir konu olmamıştır.⁶ Anılan Antik dönemlerde göç, sömürgecilik üzerinden şekillenmiş ve kente gelen yabancı tüccarları ifade etmiştir. Bir diğer taraftan sığınma kavramı da milattan önce 2. yüzyıla kadar dayanır. Bilindiğine göre bu kavram, dokunulmazlık sağlanan yer ve tehlikeden azade olan yer anlamlarına gelen asylon kelimesinden türemiştir.⁷ Ancak mülteci teriminin ortaya çıkışıyla birlikte uluslararası göç, devletlerin konu ve müdahale alanına giren bir fenomen olarak belirmiştir. Mülteci kavramının, uluslararası göçün önemli bir unsuru olarak, binlerce Fransız Calvinist'in 1572 yılındaki St. Bartholomew gecesinde katledilmesiyle ortaya çıktığı düşünülmektedir.⁸ Önce Hollanda'dan Fransa'ya sığınan Calvinistler, daha sonrasında 1685 Nantes Buyruğu ile Fransa'dan ayrılmaya zorlanarak İngiltere'ye sığınmışlardır ve bu bağlamda mülteci terimi ilk defa Fransız Huguenotlarını (Calvinist-Protestanlar) ifade eder şekilde kullanılmıştır (Haddad, 2003). Bu bağlamda mülteciler, 17. yüzyıldan itibaren ve modern devlet sisteminin kurulmasıyla uluslararası anlamda önemli bir mesele haline gelmiştir.⁹

Göçün devletler tarafından düzenlenmesiyle birlikte uluslararası göçün bir tehdit ve fırsat olarak algılanması da gündeme gelmiştir. Ulus-devletlerin bu refleksi son yıllarda uluslararası göçün güvenlik ekseninde değerlendirilmesi şeklinde görülmektedir. Ekonomik, toplumsal ve ulusal güvenlik kategorilerinde algılanan uluslararası göç, yükselen bir fenomen olarak neredeyse tüm ulus-devletlerin politika alanında yer tutmaktadır. Alçak politika (low-politics) alanından yüksek politika (high-politics) alanına geçiş yapan göç yönetimi, son yıllarda AB ülkelerinde yaşanan seçimlerde aşırı sağ partilerin temel seçim propagandası haline de gelmiştir. Göç yönetimindeki bu paradigma değişikliği, uluslararası göçün ulus-devletlerin ulusal güvenliğine yönelik terör tehditlerini ve güvenlik zafiyetlerini arttırdığı yönündeki algıyla şekillenmektedir.

⁵ Castles, Haas ve Miller, *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*.

⁶ Peter van Dommelen, "Colonialism and Migration in the Ancient Mediterranean," *Annual Review of Anthropology*, 41, (2012): 393-409.

⁷ Francesco Cherubini, *Asylum Law in the European Union*. (Routledge, 2014).

⁸ Susanne Lachenicht, "Refugees and Refugee Protection in the Early Modern Period," *Journal of Refugee Studies*, 30(2), (2017): 261-281. <https://doi.org/10.1093/jrs/few015>

⁹ Alexander Betts, Gil Loescher, ve James Milner, *The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR): The Politics and Practice of Refugee Protection into the 21st Century* (Routledge, 2008): 7.

Türkiye'nin de 2011 yılından bu yana yoğun şekilde tecrübe ettiği uluslararası göçün niteliği gelinen noktada kontrolsüz uluslararası göç olarak nitelendirilebilir. Sınır güvenliğinde yaşanan sorunlar ve terör örgütlerinin militan bulma ve gizlenme faaliyetlerinin artan kozmopolit nüfus sebebiyle kolaylaşması, Türkiye'nin gelecekte yaşayabileceği ulusal güvenlik sorunlarının kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda eldeki çalışma, öncelikle göçün ulus-devletler tarafından düzenlenmesini irdelemektedir. Sonrasında göç ve güvenlik dengesine ve bu ikileme ışık tutan çalışma, kontrolsüz uluslararası göçün mü göçmenlerin mi tehdit olarak algılanması gerektiği sorusuna cevap aramayı amaçlamaktadır. Çalışmanın temel araştırma soruları şu şekilde kurgulanmıştır: Göçün güvenikleştirilmesini nasıl önleyebiliriz? Göçün düzenlenmesi, göç karşıtlığı mıdır? Göçmenlerin kontrolü, ırkçılık mıdır? Kontrolsüz uluslararası göç, göçmen karşıtı duyguların artmasının temel sebebi midir? Bu soruları cevaplarken çalışma, sonuç olarak Türkiye'nin kontrolsüz uluslararası göç yönetiminde göçmenlerin değil, yönetim politikasının bir tehdit olduğunu öne sürmekte ve ulusal güvenlik penceresinden Türkiye için bir gelecek perspektifi ortaya koymaktadır.

2. GÖÇÜN DÜZENLENMESİ: GÖÇ DEVLETLERİN ALANINA GİRİYOR

Göçün kontrol edilmesi olgusu, ancak devletlerin egemen-eşit olarak ortaya çıktığının varsayıldığı 1648 Vestfalya Anlaşmaları'ndan bu yana tartışılabilir. Göçün devlet tarafından kontrol edilebilmesi ve devletin göç konusundaki rolünün gündeme getirilebilmesi için, egemenliğini sağlamış ve otorite olarak ortaya çıkmış devletlerin varlığından bahsedilebilmesi elzemdir. Bugün ise neredeyse dünya üzerindeki tüm devletler göçün kontrol edilmesi hususuyla karşı karşıya kalmışlardır.¹⁰ Son 20 yıldır dünya nüfusunun yaklaşık %3'üne denk gelen göçmenler, ulus-devletler için bir fırsat, tehdit veya dış politika aracı olarak algılanabilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin kuruluşu, Avrupa'da yaşanan göçler, Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak kayıpları ve sonrasında izlediği liberal göç politikası, AB'nin önce işgücünü karşılamak için takip ettiği liberal politika ile sonrasında göçü bir güvenlik meselesi haline getirerek devam ettiği realist bakış, benzer şekilde Türkiye'nin göçe yönelik önce liberal sonra realist dış politika aracı algısı, göçün devletler için kontrol edilmesi gereken bir olgu olarak algılandığını ve

¹⁰ James F. Hollifield, Philip L. Martin, ve Pia M. Orrenius, (2014). *Controlling Immigration: A Global Perspective* (Stanford University Press, 2014): 3.

devletlerin bu konudaki aktif rolünü gösteren olaylardır. Göç giderek politikleşen ve politikleştiği ölçüde hem iç hem de dış politika için önemli bir unsur haline gelen bir olgudur. Bu olgunun devletlerin kontrolü dışında bırakılacağını düşünmek ve devletin bu olguya karşı bir rol oynamayacağını varsaymak gerçek dışı olacaktır. Aşağıdaki çalışmalar, göç konusunda (göçün kontrolü, yönetimi ve düzenlenmesi gibi) devletlerin rolünü tartışmaktadır. Bu bölüm, literatürde bulunan bu konudaki benzer çalışmalarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Böylece uluslararası göç karşısında devletin rolü ve kontrolü meselelerinin uluslararası göç çalışmalarında nasıl irdelendiği ortaya koyulacaktır.

Uluslararası göçe ilişkin olarak devletin rolü ve kontrolü, doğrudan Uİ teorileri ile de ilişkili bir konudur. Temelde, bu çalışma kapsamında uluslararası göçe ilişkin olarak Uİ teorilerinden liberalizm, realizm ve sosyal inşacılıktan ele alınmıştır. Bir devletin herhangi bir meseleye bakış açısını da anlamaya yarayan Uİ teorileri, uluslararası göçü değerlendirmekte ve göç politikalarını anlamlandırmakta önemli birer araç haline gelmektedir. Kısaca bakıldığında liberalizm, göçe yönelik olarak uluslararası örgütleri, uluslararası hukuku ve iş birliğini teşvik edici bir bakış sergilemektedir. Liberalizm açısından uluslararası göç, uluslararası iş birliği ile çözülmesi gereken bir insan hakları meselesidir. Hak temelli bu anlayış göçe ilişkin olarak görece daha gevşek ancak düzenleme içeren politikaları desteklemektedir. Liberal teoriye göre devletin uluslararası güvenliğe karşı rolü görece gevşek ve düzenleyici olmalı, güvenlik kaygısı yerine insani kaygılarla hareket edilmelidir. Türkiye'nin 2011 yılında başlayan Suriye göçüne ilk tepkisi bu politikaya örnektir.

Realizm açısından bakıldığında ise uluslararası göç, bir güvenlik ve ulusal çıkar konusu olarak görülmektedir. Devletlerin sürekli bir güvenlik kaygısı içerisinde olduğunu vurgulayan bu Uİ teorisine göre göç, ekonomik, askeri ve toplumsal güvenlik sorunları oluşturabilir. Bu kapsamda uluslararası göç, devletin egemenlik alanının merkezinde olan bu unsurlara yönelik bir tehdit içerebileceği için yegâne egemen aktör olan devlet tarafından düzenlenmeli ve kontrol edilmelidir. Devletin uluslararası göçe yönelik rolü ve kontrolü düzenleyici, denetleyici ve hükmedici şekilde olmalıdır.

Sosyal inşacılık kapsamında uluslararası göç, toplumsal bir tehlike olarak kurgulanabilir veya bir devletin kendine gelecek olan göçmen gruplarına yönelik farklı uygulamalarını açıklamaya elverişli olabilir. Ayrıca göçün bir

güvenlik meselesi haline getirilmesini açıklayan güvenlikleştirme teorisi, özellikle Kopenhag Okulu Güvenlikleştirilmesi, sosyal inşacılık ve göç arasındaki ilişkiyi gösterebilir.¹¹ Buna göre bir mesele, güçlü bir siyasi aktör tarafından referans nesnesine yönelik bir hayati tehdit olarak gösterildiğinde ve karşısındaki kitleyi ikna edebildiğinde, o mesele güvenlikleştirilmiş yani güvenlik sorunu haline getirilmiş olur. Bu durumda da mevzubahis tehdide yönelik olağandışı güvenlik önlemleri alınması meşrulaştırılmış olur. AB ve ABD örneklerinde sıklıkla ileri sürülen göçün güvenlikleştirilmesi, bu tartışmaya bir örnektir. Sosyal inşacılık, devletin göçü bir tehdit olarak algılayıp algılamayacağını, hangi göçü fırsat hangi göçü tehlike olarak değerlendireceğini ve güvenlik meselesi haline getirip getirmeyeceğini anlamaya yardımcı olmaktadır. Bu kapsamda sosyal inşacılık penceresinden de devletin göçe karşı rolünü ve kontrolünü incelemek mümkündür.

Czaika ve De Haas tarafından yapılan çalışmada göç politikalarının etkinliği tartışılmıştır.¹² Buna göre demokratik devletlerin siyasetçileri, kitlesel göç karşısındaki toplumsal endişeleri insan hakları ve ekonomik çıkarlar gibi liberal değerlerle dengelemek durumunda kalmaktadır. Bu durumda devlet, kendisini uluslararası göçün içselleştirilmesinde bir tampon olarak konumlandırmaktadır. Her devletin göç deneyimi kendi içerisinde farklılaştığından, tarihsel, dinsel ve etnik kökenleri ve bunlarla ilişkileri birbiriyle örtüşemediğinden devletlerin göçe yönelik bakışı ve göçe karşı kendini konumlandırması da birbirinden farklı olmaktadır. Czaika ve De Haas çalışmalarında ampirik sonuç olarak göç politikalarının göçün belirleyicilerini etkilemekte diğer unsurlar kadar etkili olmadığını ifade etmektedirler. Bundan yola çıkarak denilebilir ki devletlerin uluslararası göç konusunda rolü ve kontrolü kısıtlı kalabilmektedir.

İlerleyen bölümde anlatılacağı gibi ABD, göçlerle kurulmuş bir ülkedir. ABD'nin göçe yönelik politikası uzun yıllar boyunca liberal bir politika olmuş ve göçü devletin kontrol ve düzenlemesine tabi tutulacak bir alan olarak görmemiştir. Bu durumun 20. yüzyıldan itibaren değiştiği bilinmekle birlikte,¹³ ABD göç politikasında asıl ciddi dönüşüm 2001 sonrasında

¹¹ Barry Buzan, Ole Wæver, ve Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis* (Lynne Rienner Publishers, 1998).

¹² Mathias Czaika, ve Hein de Haas, "The Effectiveness of Immigration Policies," *Population and Development Review*, 39(3), (2013): 487-508. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2013.00613.x>

¹³ Carolyn J. Heinrich, "Presidential Address: "A Thousand Petty Fortresses": Administrative Burden in U.S. Immigration Policies and Its Consequences," *Journal of Policy Analysis and Management*, 37(2), (2018): 211-239. <https://doi.org/10.1002/pam.22046>

yaşanmıştır. Nitekim nüfusun artışı, heterojenleşmesi ve yaşanan terör olayları gibi gerçeklikler ABD'nin bugün devleti göçe karşı güçlü bir şekilde konumlandığını ve devletin rolünü kontrol edici ve denetleyici bir hizaya getirdiğini göstermektedir. Kerwin'in çalışması da özellikle 11 Eylül 2001 saldırılarının ABD'nin göç ve mülteci politikalarını nasıl etkilediğini ve bu politikalarda güvenlik eksenli dönüşümü irdelemektedir.¹⁴ Kerwin'e göre "Bush yönetimi, neredeyse tüm göç kontrol stratejilerini meşrulaştırmak için 'uluslararası güvenliği' kullanmıştır".¹⁵

Anderson, kitabında göçün kontrolüne ilişkin politikanın tehlikelerine işaret etmektedir.¹⁶ Torpey'e göre göçün kontrolü "devletlerin devletliğinin esas boyutudur".¹⁷ Bu perspektiften bakıldığında göç, devletler tarafından sıkı denetim altına alınması gereken ve devletin kendine göç karşısında tek egemen otorite olarak rol biçmesini gerektiren bir olgudur.

Lahav ve Guiraudon'a göre göçün kontrol edilmesi 1994 yılından itibaren Avrupa'nın gündemine girmiştir.¹⁸ Bu tarihten itibaren göç, iltica ve entegrasyon konuları Avrupa'da seçimlerin ana gündem maddelerinden birisi olmuştur. Göç politikaları böylece düşük politikadan, yüksek politika alanına geçiş yapmış ve göçe yönelik liberal bakıştan realist bakışa doğru bir evrim gerçekleşmiştir. Devlet böylece, göçü ve göçmeni şüpheli sıfatını haiz bırakarak kendisine bekçi rolünü biçmeye başlamıştır.

Van Leeuwen ve Wodak yaptıkları söylem analizi çalışmasında Avusturya'da göç kontrolünün nasıl meşrulaştırıldığını incelemişlerdir.¹⁹ Araştırma kapsamında aile birleşiminin reddedildiğine dair göçmen işçilere gönderilen mektuplar analiz edilmiştir. Buna göre ret gerekçeleri arasında sadece yasal sebepler sunulmamakla birlikte, bir önyargıdan ileri gitmeyen ve gelen aile bireylerinin entegrasyonunun bir sorun oluşturacağına yönelik ifadeler

¹⁴ Donald Kerwin, "The Use and Misuse of 'National Security' Rationale in Crafting U.S. Refugee and Immigration Policies," *International Journal of Refugee Law*, 17(4), (2005): 749-763. <https://doi.org/10.1093/ijrl/eei030>

¹⁵ Kerwin, "The Use and Misuse of 'National Security'", 751.

¹⁶ Bridget Anderson, *Us and Them? The Dangerous Politics of Immigration Control* (Oxford University Press, 2013).

¹⁷ John Torpey, *The Invention of the Passport: Surveillance, Citizenship and the State* (Cambridge University Press, 1999). 0

¹⁸ Gallya Lahav, ve Virginie Guiraudon, "Actors and venues in immigration control: Closing the gap between political demands and policy outcomes," *West European Politics*, 29(2), (2006): 201-223. <https://doi.org/10.1080/01402380500512551>

¹⁹ Theo Van Leeuwen, ve Ruth Wodak, "Legitimizing Immigration Control: A Discourse-Historical Analysis," *Discourse Studies*, 1(1), (1999): 83-118. <https://doi.org/10.1177/146144569900100100>

kullanılmaktadır. Bu durum da benzer bir şekilde devletin kendini göçe karşı konumlandırırken tek karar alıcı ve meşru otorite olarak gördüğünü açığa çıkartmaktadır.

Lahav, makalesinde AB'nin göç kontrolü politikalarını incelerken AB'nin insan hakları, liberal uygulamalar ve özgürleştirilmiş sınırlar gibi yaklaşımlarının karşısında göçü nasıl engellemeye çalıştığına değinmiştir.²⁰ Bu durum AB'nin bir bölgesel uygulama örneği olarak kendi liberal değerleri ile göçe yönelik realist ve güvenlik temelli yaklaşımı arasındaki çelişkiye işaret etmektedir. Öyle ki AB, insan haklarını ön plana çıkartarak yegâne savunucusu olduğunu iddia ederken, bir diğer insan hakkı olan göç ve sığınma karşısında Avrupa Kalesi'ni (Fortress Europe) inşa etmeye çalışmaktadır. Böylelikle AB, uluslararası göçe ilişkin kontrol mekanizmasını ve rolünü oldukça katı bir perspektiften sergilemektedir. AB bunu yaparken özellikle Geri Kabul Anlaşmaları (GKA) ve finansal yardımlarla göçmenleri veya mültecileri üçüncü ülkelerde tutmak yönünde çaba harcamaktadır. Literatürde göç kontrolünün dışsallaştırılması olarak adlandırılan bu uygulama AB'nin özellikle 2000'lerden bu yana beri takip ettiği bir politikadır.²¹ Böyle bir süreç sonunda da güvenli üçüncü ülke olarak ilan edilen ve göçün kontrolünün ve sınırların dışsallaştırılması sonucunda tampon bölge konumuna gelen ülkeler, uluslararası göç bağlamında güvenliğin sağlanmasında birer kamusal mal sağlayıcısı durumuna gelmektedirler.²²

Bu araştırmalardan anlaşılabilceği kadarıyla uluslararası göç alanında yapılan çalışmalar arasında devletin rolü ve kontrolü konusu hem bir gerçeklik olarak tespit edilmekte,²³ bazı çalışmalarda eleştirilmekte²⁴ ve bazı çalışmalarda da olumlanmaktadır.²⁵ Farklı teoriler ve perspektiflerden tartışılmaya açık olan göçün kontrolü ve devletin rolü konularında literatür birbirinden farklı sonuçları işaret edebilmektedir.

²⁰ Gallya Lahav, "Immigration and the state: The devolution and privatisation of immigration control in the EU," *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 24(4), (1998): 675-694.
<https://doi.org/10.1080/1369183X.1998.9976660>

²¹ Bill Frelick, Ian M. Kysel ve Jennifer Podkul, "The Impact of Externalization of Migration Controls on the Rights of Asylum Seekers and Other Migrants," *Journal on Migration and Human Security*, 4(4), (2016): 190-220. <https://doi.org/10.1177/233150241600400402>

²² Başak Kale, "The Limits of an International Burden-sharing Approach: The Syrian Refugee Protection Crisis and Its Consequences on Turkey's Refugee Policy," *PERCEPTIONS: Journal of International Affairs*, 22(3), (2017): 77.

²³ Van Leeuwen ve Wodak, "Legitimizing Immigration Control"

²⁴ Lahav, "Immigration and the state"

²⁵ Torpey, *The Invention of the Passport*

3. GÖÇ VE GÜVENLİK DENGESİ

Uluslararası göç, devletler açısından tehdit veya fırsat olarak değerlendirilebilir. Fırsatlar, göçün yaratacağı çeşitlilik ve işgücü ihtiyacının belirli sektörler için karşılanması temelinde oluşabilir. Tehditler ise, ulus-devletlerin göçü kontrol etme niyetiyle göçü bir üst siyaset alanı olarak belirlediği yıllardan beri üç ana eksenle şekillenmektedir: ekonomi, ulusal güvenlik, kimlik veya kültür. Çalışma, göç ve güvenlik dengesinde asıl olarak ulusal güvenlik meselelerine odaklanmaktadır. Zira uluslararası göçü odaklanmış çalışmalar güvenlik ilişkisini irdelerken genellikle devlet egemenliğinin korunması zemininde ulusal güvenliğe vurgu yapmaktadır.²⁶ Üç boyutlu göç ve güvenlik dengesinin sağlıklı bir şekilde kurulabilmesi, göçü güvenli hale getirmekle birlikte “güvenleştirilecek” bir mesele olmaktan da uzaklaştırmaktadır. Böylelikle göç ve güvenlik ilişkisinde başarılı bir yaklaşım, hem göçmenleri tehdit algısından uzaklaştırarak koruyacak hem de kontrolsüz uluslararası göçün yaratacağı güvenlik açıklarını ortadan kaldırarak devletleri koruyacaktır.

Göç ve güvenlik rabitasının yapıtaşı Geleneksel Güvenlik Yaklaşımları (GGY) ve Eleştirel Güvenlik Yaklaşımları (EGY) tartışmasında bulunabilir. GGY, asıl olarak güvenliğin temelini devlet güvenliği ve askeri güvenlik ekseninde algılamaktadır. Buna göre güvenlik, devletin dış tehditlerden askeri anlamda korunmasından ibarettir.²⁷ Bu gerçekliğin arkasında GGY'nin Soğuk Savaş Dönemi eseri olduğunun payını da vurgulamak gerekmektedir. Ancak bunun karşısında EGY, güvenliğin kapsamını ve anlamını genişleterek yeni sektörleri de güvenlik alanına eklemeyi amaç edinmiştir.²⁸ Avrupa açısından göçün toplumsal ve ekonomik bir güvenlik tehdidi olarak algılanmaya başlaması, bu doğrultuda güvenleştirilmesi ve seçimlerin ağırlık merkezi haline gelmesi,²⁹

²⁶ Doğu Şimşek ve Ahmet İçduygu, “Giriş: Uluslararası göç, politika ve güvenlik,” *Toplum ve Bilim*, 140, (2017): 8

²⁷ David Roger Mutimer, “My Critique is Bigger than Yours: Constituting Exclusions in Critical Security Studies,” *Studies in Social Justice*, 3(1), (2009): 10.

²⁸ Buzan, Wæver ve de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*.

²⁹ Ulvi Keser ve Gökhan Ak, “2000’li Yıllarda Sorunlu Sulara Vaziyet: Adalar (Ege) Deniz’inde Sınırlar, Yasadışı Göç ve AB Sınır Yönetimi,” *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), (2016): 10; Radoslav Štefančík, Ildikó Némethová ve Terézia Seresová, “Securitisation of Migration in the Language of Slovak Far-Right Populism,” *Migration Letters*, 18(6), (2021): 731–744; Atahan Demirkol, “An Empirical Analysis of Securitization Discourse in the European Union,” *Migration Letters*, 19(3), (2022): 273–286.; Gökay Özerim, “Avrupa’da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi ve Bir Güvenlik Konusunda Dönüşü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem mi?” *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi* 5(11), (2014): 11-48; Nazif Mandacı ve Gökay Özerim, “Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa’da Radikal Sağ Partiler ve Göçün Güvenleştirilmesi,” *Uluslararası İlişkiler*, 10(39), (2013): 105-130.

EGY'nin Soğuk Savaş Sonrası dönemde güvenlik yaklaşımları içerisinde etkisinin arttığını göstermektedir. Ancak bu durum ve sektörel güvenlik anlayışı, göç konusunda GGY'nin kalesini de sarsmış değildir. Nitekim Gök'e göre de 1990'lı yıllar, göç konusunda ulusal güvenlik merkezli bir algının arttığı dönemi işaret etmektedir.³⁰ Bu bağlamda uluslararası göç, yıllardır olduğu gibi bugün de özellikle Kopenhag Güvenikleştirme Okulu'nun görüşleriyle uyumlu şekilde bir güvenlik meselesi haline getirilmekte, daha ziyade de ulusal güvenlikle ilişkilendirilmektedir. Collyer açısından da güvenlik ve uluslararası göç literatürde ağırlık kazanan bir rabıtaya dönüşmüştür.³¹

Uluslararası göç ve güvenlik arasındaki ilişki incelenmesi bakımından oldukça hassas ve riskli bir konudur. Bu hassasiyet ise göçmenlerin kriminalize edilebilmesi riskinden ileri gelmektedir. Ancak AB üyesi 24 ülke üzerine yapılan ampirik çalışmada uluslararası göçün ulusal güvenlik tehditlerinin üzerindeki etkisinin kayda değer düzeyde olumlu olmadığı gözlenmiştir.³² Unutulmaması gereken, uluslararası göç ve ulusal güvenlik tehditleri incelenirken özellikle terör eylemlerinin bir kısmının göçmen karşıtı gruplar tarafından da organize edilebildiğidir.

Bölümün buraya kadar kısmındaki bilgiler, kontrollü uluslararası göç baz alınarak ifade edilmeye çalışılmıştır. Ancak araştırmanın temeli başlıkta da ifade edildiği gibi kontrolsüz uluslararası göçün yaratacağı ulusal güvenlik açıkları üzerine odaklanmaktadır. Bilindiği üzere Türkiye, 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı kaynaklı göç dalgasına ilk tepki olarak açık-kapı politikasını benimsemiştir.³³ Bu politikanın, dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun dış politikada takip ettiği neoliberal yaklaşımın da bir sonucu olduğu söylenebilir. GKAS sayısında yaşanan dramatik ve beklenmeyen artış, yıllar içerisinde bu politikadan uzaklaştırılarak güvenlik eksenli bir göç yaklaşımının izlenmesine yol açmıştır. Son yıllarda artan ulus-devlet refleksi olarak adlandırılabilir bu durum, göç akışlarını engelleme, sınırları kontrol altına alma ve denetim yapma unsurlarını gün yüzüne çıkartmıştır.³⁴ Ancak

³⁰ Gonca Oğuz Gök, "Kimin Güvenliği? Uluslararası Göç-Güvenlik İlişkisi ve Uluslararası Örgütlerin Rolü," *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), (2016): 68

³¹ Michael Collyer, "Migrants, migration and the security paradigm: constraints and opportunities," *Mediterranean Politics*, 11(2), (2006): 255-270.

³² Demirkol, "An Empirical Analysis of Securitization Discourse"

³³ Kale, "The Limits of an International Burden-sharing Approach"

³⁴ Bülent Şener, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Göç Olgusu ve Ulusal Güvenlik Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme," *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 6(1), (2017): 17

çalışmanın tam da yapmak istediği bu noktaya işaret etmektir: Gerçekten de GKAS sayısındaki dramatik artıştan sonra göç politikasında yaşanan değişimler ulusal güvenliğin sağlanmasına katkı sağlayabilmiş midir?

Türkiye-Suriye sınırına inşa edilen duvar, sınır güvenlik kontrollerinin arttırılması ve idari açıdan da 2013 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) dahilinde İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), daha sonra yine 2013 yılında imzalanan Geri Kabul Anlaşması (GKA) gibi gelişmeler Türkiye'de göç yönetiminde paradigma değişikliğine gidildiğini ve neoliberal uygulamadan realist uygulamaya geçildiğini göstermektedir. Özellikle GKA'nın imzalanması, uzun süren müzakereler sonunda Türkiye'nin bir nevi tampon ülke konumuna gelmesine zemin hazırlamıştır.³⁵ Nitekim GKA, Türkiye'nin göç yönetim politikasında Üçüncü Dünyacı tavrını değiştirdiği ve göçü dış politikada bir kaldıraç olarak kullandığı şeklinde de yorumlanmıştır.³⁶

Türkiye'de yıllar içerisinde artan GKAS menşeli göçmen stoku güvenlik endişelerini de doğurmuştur. Kalış sürelerinin de artmasıyla birlikte öngörülemez ve bilinmez doğru sürüklenen bu süreç, Özdemir açısından ekonomik, sosyal, kültürel ve güvenlik gibi çok boyutlu bir göç krizi olarak adlandırılmıştır.³⁷ Öyle ki GKAS'ların kayıt altına alınması, ikamet ve illerinin belirlenmesi ve bu ikametlerinde kalmaları yönündeki telkinlerin sağlanması yoğun nüfus sebebiyle bir süre sekteye uğramıştır. Ayrıca beyan usulü kayıta dayalı sistem, gerekli kriminal kontrollerin yapılmasının zorlaştığına dair kaygıları beslemiştir.

Toplumsal alanda artan ayrışma, göçmenlerin kriminalize edilmesi sonucunu da doğurmuştur. Bazı kesimler tarafından ulusal güvenlikle ilgili her türlü tehdidin kaynağı olarak görülen artan göçmen stoku, özellikle terör örgütlerinin üye toplama ve sızma faaliyetlerinde gizleyici etkisini gün yüzüne çıkartmıştır. Memişoğlu ve Başol'un çalışmasına göre de Türkiye'de basının yoğunluklu olarak haberleştirdiği meseleler arasında sınır güvenliği

³⁵ Nurdan Bozkurt Çakır, "Suriye'den Göç ve Güvenlik: Türkiye-Ürdün Karşılaştırması," *Lectio Socialis* 1(1), (2017): 39

³⁶ Şahin Eray Kırdım ve Atahan Demirkol, "Türk Göç Hukukunu TWAIL Üzerinden Değerlendirmek: Dünya Beş'ten Ne Kadar Büyük?" *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2), (2021): 1577-1613; Ayhan Kaya, "Migration as a Leverage Tool in International Relations: Turkey as a Case Study," *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 17(68), (2020): 21-39.

³⁷ Erol Özdemir, "Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye'ye Etkileri," *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3), (2017): 115. Ancak Kale, bu durumu "mülteci koruma krizi" olarak ifade etmektedir.

ve sınır ihlalleri bulunmaktadır.³⁸ Böylelikle söylenebilir ki savaştan kaynaklı oluşan riskli bölge ve artan kontrolsüz uluslararası göç, Türkiye için terör örgütleri bakımından elverişli bir ortam tesis etmiştir.³⁹ IŞİD, PKK ve PYD'nin bölgede artan etkin faaliyetleri, kontrolsüz uluslararası göçün istismarı sebebiyle militan toplama ve ülke sınırlarından militan sızdırma faaliyetlerinde paravan sağlamıştır.⁴⁰ Göçmen kisvesi altında sınırı geçmeye çalışan terör örgütü sempatanları ve militanları, istihbari önleme faaliyetleri çerçevesinde engellenmiş ancak bir kısmı da ülke sınırlarına giriş yaptıktan sonra başarılı istihbarat uygulamaları sonucunda yakalanabilmişlerdir. Nitekim Bayır ve Aksu'ya göre de "özellikle krizin ilk zamanlarında insani değerleri önceleyerek ve güvenlik zayıflığı yaratacak bir biçimde, gerekli denetimleri yapmadan sınırına ulaşan herkesi kabul eden Türkiye, krizin başında göç konusunu güvenlikdışlaştırmıştır".⁴¹ Bu güvenlikdışlaştırma, Türkiye'nin ulusal güvenliği için tehdit oluşturabilecek boyutlara ulaşmıştır. 2013 yılında Cilvegözü ve Reyhanlı'da meydana gelen terör saldırıları, göçmen stokunun ve kontrolsüz uluslararası göçün tehdit unsurunu daha da tartışılır hale getirmiştir.⁴² Son olarak Kasım 2022'de Taksim'de yaşanan patlama da bu tartışmaları gün yüzüne çıkartmıştır.

4. KİM TEHDİT; KONTROLSÜZ GÖÇ POLİTİKASI MI, GÖÇMENLER Mİ?

Kontrolsüz göçün yarattığı güvenlik tehditleri, Kopenhag Okulu güvenlikleştirme yaklaşımı çerçevesinde özellikle aşırı sağ partiler tarafından seçim süreçlerinde ana dayanak noktası olarak kullanılmaktadır.⁴³ Ancak kimin tehdit olduğu sorusunun cevabı bu çalışmanın ulaşmak istediği sonucu da işaret edecektir. Kontrolsüz uluslararası göç mü tehdittir yoksa göçmenler mi tehdittir? Aşırı sağ söylemlerin akademiyle ayrışan noktasının bir sonucu olarak bu sorunun cevabı kontrolsüz uluslararası göç olacaktır. Göçün ve göçmenlerin münhasıran ulusal güvenlik tehdidi oluşturacağını iddia etmek

³⁸ Fulya Memişoğlu ve H. Çağlar Başol, "Turkish Media's Response To The 2015 'Refugee Crisis'," *Alternatif Politika*, 11(1), (2019): 197

³⁹ Mithat Arman Karasu, "Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Kentlerde Neden Oldukları Güvenlik Riskleri," *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36(2), (2018): 59; Memişoğlu ve Başol, "Turkish Media's Response"

⁴⁰ Osman Ağır ve Murat Sezik, "Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları," *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, (2016): 107-108; Özdemir, "Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye'ye Etkileri", 115.

⁴¹ Dicle Bayır ve Fuat Aksu, "Açık Kapı Politikasından Güvenlik Tehdidine Türkiye'de Suriyeli Sığınmacılar Olgusu," *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 8(2), (2020): 330.

⁴² Bayır ve Aksu, "Açık Kapı Politikasından", 342.

⁴³ Štefančík, Némethová ve Seresová, "Securitisation of Migration"; Demirkol, "An Empirical Analysis of Securitization Discourse".

meselenin güvenikleştirmesinden ve göç ile göçmenlerin kriminalize edilmesinden ibarettir. Zira Demirkol'un çalışmasında bahsedildiği gibi AB ülkeleri açısından uluslararası göçmenlerin terör olaylarını arttırdığına dair yeterli bir kanıt bulunmamaktadır.⁴⁴ Böyle bir ortamda göçün doğrudan ulusal güvenlik tehdidi oluşturacağını iddia etmek yanlış olacaktır. Ancak, bu sorunun cevaplanmasında yapılması gereken ayırım kontrollü uluslararası göç ile kontrolsüz uluslararası göç ayrımıdır. Kontrollü uluslararası göç, düzenli evraklara sahip olan ve hedef ülkeye yasal giriş yaparak burada da yasal statüsünde bulunan insanları kapsamaktayken; kontrolsüz uluslararası göç sınır denetiminden ve bireylerin güvenlik kontrollerinden yoksun veya bunları atlatmış şekilde göç etmesini ifade etmektedir.

Kontrolsüz uluslararası göç, doğası nedeniyle özellikle ulusal güvenliği tehdit edecek uluslararası terör örgütlerinin istismarına açık bir durumdur. Kontrolsüz uluslararası göç aracılığıyla bu örgütler, örneğin IŞİD, PYD ve PKK, hedef ülkelere sızma ve burada militan arama faaliyetlerini gizlilik içerisinde ve istihbarat ağlarını zorlayarak gerçekleştirebilirler. Zira artan nüfus ve insan çeşitliliği, kriminal faaliyetlerin önlenmesini daha komplike hale getirmektedir ki bu da terör örgütlerinin hazırlık süreci için en elverişli ortamı oluşturmaktadır. Ayrıca yayılma etkisi kapsamında karışıklık içerisinde bulunan ülkede konuşlanmış terör örgütleri, komşu ülkelerde de terör faaliyetlerini arttırabilmektedir. Nitekim IŞİD, PYD ve PKK gibi örgütlerin Suriye'deki etkinliklerini arttırmakla birlikte Türkiye'de de ulusal güvenliği tehdit edecek faaliyetlere başvurduğu son yıllarda göze çarpmaktadır.⁴⁵

Her ne kadar Kadioğlu⁴⁶ şu ana kadar GKAS'lar tarafından ciddi bir güvenlik tehdidi tespit edilememiş olsa da gelecekteki potansiyel sıkıntıların göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgulasa da asıl vurgulanması gereken Türkiye'nin göç yönetim politikasının güvenlik ve insani yardım dengesinde yeniden kurgulanması gerektiğidir. Eğer bu kurgu dengeli bir şekilde yapılamazsa, Türkiye gelecek yıllarda terör sorunlarının odağı haline gelme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilecektir.

Bu bağlamda göçün güvenikleştirilmesinin nasıl önlenebileceği tartışmaya açılmalıdır. Göçün güvenikleştirilmesi, Kopenhag Okulu'nun öngördüğü

⁴⁴ Demirkol, "An Empirical Analysis of Securitization Discourse".

⁴⁵ İ. Aytaç Kadioğlu, "Suriye İç Savaşı ve Türkiye: Çatışma, Güvenlik ve Sığınma," *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(29), (2020): 2189.

⁴⁶ Kadioğlu, "Suriye İç Savaşı ve Türkiye", 2202.

şekilde güçlü bir politik aktör tarafından söylemsel olarak bir meselenin güvenlik alanına çekilmesiyle oluşuyorken ve aşırı sağ partiler bu diskur üzerinden seçim propagandalarını güçlendiriyorken, uluslararası göçün güvenlikleştirilmesi nasıl önlenir? Bu sorunun yanıtı başarılı, güvenlik dengesini gözetken ve denetimli göç yönetim politikasında gizlidir. Öyle ki Türkiye örneğinde güvenlik dengesinin gözetildiği, sınır kontrollerinin ve kriminal geçmiş taramalarının daha etkin ve aktif yapılabildiği bir göç yönetim politikası sonucunda göçmenlerin güvenlik tehdidi olarak lanse edilmesinin önü kapatılabilmiş olacaktır. Bu bakımdan göçün düzenlenmesi, göçmenlerin ve yerel halkın refahı ve esenliği için önem kazanmaktadır. Ancak göçün düzenlenmesi, göç karşıtlığı ve göçü engelleyici birer faktör olarak algılanmamalıdır. Göçün düzenlenmesi, ancak regülasyonlarla denetim ve prosedür altına alınarak süreçlerinin şeffaf, denetlenebilir ve uygulanabilir olarak belirlenmesinden ibarettir. Bu bağlamda aktif belirlenmiş göç yönetim politikası, göçün düzenlenmesini her iki topluluğun refahı için gündeme getirmektedir. Göçün ve göçmenlerin kontrolü, ulusal güvenlik perspektifinden bakıldığında dahi ırkçılık veya ayrımcılıkla aynı kapıya çıkan bir patikadan geçmemektedir. Göçlerle kurulmuş ve göçten beslenmiş Amerika Birleşik Devletleri⁴⁷ dahi göçün kontrolü ve düzenlenmesini en üst düzeyde tutarak hem yerel halkını güvence altına almakta hem de göçmenlerin ulusal güvenlik konusunda kriminalize edilmesini önlemeye çalışmaktadır. Zira bir devletin vatandaşları göçmenlerin kontrolünün güvenlik ekseninde sağlandığını bildiği müddetçe gelen göçmenlere karşı ulusal güvenlik merkezli olumsuz intibaları azalacaktır. Bu yönüyle de kontrolsüz uluslararası göçün, göçmen karşıtı duyguların artmasının temel sebebi olduğunu söylemek mümkündür.

5. SONUÇ: TÜRKİYE İÇİN BİR GELECEK PERSPEKTİFİ

Bu çalışma, kontrolsüz uluslararası göç ve ulusal güvenlik ilişkisini irdeleyerek Türkiye'yi bu rabitanın ara noktasına koymaktadır. Türkiye için bir gelecek perspektifi sunmayı amaçlayan bu çalışmada cevaplanması istenen temel sorular şu şekilde kurgulanmıştır: Göçün güvenlikleştirilmesini nasıl önleyebiliriz? Göçün düzenlenmesi, göç karşıtlığı mıdır? Göçmenlerin kontrolü, ırkçılık mıdır? Kontrolsüz uluslararası göç, göçmen karşıtı duyguların artmasının temel sebebi midir? Soruların cevaplanması için öncelikle devletlerin göçü kontrol etme motivasyonu incelenmiş, sonrasında

⁴⁷ Atahan Demirkol, "Understanding American Strategic Culture and Foreign Policy Through Robert Kagan: A Review," *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 4(1), (2021): 1-17.

göç ve güvenlik dengesi tartışılmıştır. Tehdit unsurunun kontrolsüz uluslararası göç mü yoksa göçmenler mi olduğunu da analiz ettiğimiz çalışmada temel çıktı olarak söylenecek söz kontrolsüz uluslararası göçün, göçmen karşıtı duyguların artmasının temel sebebi olduğudur. Kontrolsüz uluslararası göç ve güvenlik dengesi veya ikilemi bugün dünya üzerinde birçok devletin karşı karşıya olduğu bir fenomen haline gelmiştir. Ancak Türkiye için durum daha dramatik ve travmatiktir. Hem barındırdığı mülteci stoku hem periferisinde bulunan ve stabil durumda olmayan ülkeler ve yönetimlerin varlığı Türkiye'yi kontrolsüz uluslararası göç ve ulusal güvenlik ikileminde oldukça kırılğan bir durumda bırakmaktadır. Böylece söylenebilir ki bu bağlamın en önemli vaka çalışması Türkiye'dir.

Türkiye, şüphesiz ki Suriye göç dalgasının en büyük etkilenicisi olmuştur. Ev sahipliği yaptığı 3.673.808 mülteci ve 3.648.983 GKAS ile dünyanın en fazla sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülkesi olan Türkiye,⁴⁸ her yönüyle zorlu bir sürecin muhatabı olmuştur. Ekonomik, toplumsal ve ulusal güvenlik boyutlarıyla bu süreçte sınav veren Türkiye, önce insani kaygılarla açtığı sınırlarını sonrasında artan sayılar karşısında kısıtlamıştır. Ancak daha sonra özellikle dış politikada kaldıraç etkisinin kullanılması amacıyla⁴⁹ GKAS'ların ülkeye girişine ve sığınmalarına imkân vermeye devam etmiştir. Suriye iç savaşının başladığı 2011 yılından göç akının zirvesi olan 2015 yılına kadar Türkiye'de IŞİD'in saldırılarında hayatını kaybedenlerin sayısındaki yıllık dramatik artış,⁵⁰ kontrolsüz uluslararası göç politikasının ulusal güvenliğe ve insan hayatına etkisini açık şekilde göstermektedir. Bunun yanında artan terör eylemlerinin varlığı da yerel halkın GKAS'lara yönelik değerlendirmelerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır.⁵¹

Bu çalışmanın amaçladığı çıktı, göçmen karşıtlığı değildir. Tam da cevap verilmek istenen sorularda bulunduğu gibi, Türkiye için bir gelecek perspektifi sunarken kontrolsüz uluslararası göç ve ulusal güvenlik arasındaki dengenin nasıl sağlanacağına dair bir öngörü yaratmaktır. Nitekim yazarlar inanmaktadır ki ulusal güvenlik tehdidinin öznesi göçmenler değil, uzun yıllardır çeşitli saiklerle sürdürülmekte olan "kontrolsüz uluslararası göç politikası"dır.

⁴⁸ <https://unhcr.org/refugee-statistics/download/> (Erişim Tarihi: 09.11.2022)

⁴⁹ Kaya, "Migration as a Leverage Tool".

⁵⁰ Kadioğlu, "Suriye İç Savaşı ve Türkiye", 2193.

⁵¹ Mithat Arman Karasu, "Türkiye'ye Yönelik Dış Göçler, Suriyeli Sığınmacı Göçü ve Etkileri," *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 14(1), (2018): 32.

Bağlam içerisinde kalınarak tartışılabilir gelecek perspektifinde Türkiye, mevcut kontrolsüz uluslararası göç politikasını devam ettirdiği ölçüde ulusal güvenlik sorunları ve tehditlerine maruz kalma ihtimalini arttıracaktır. Ev sahipliği yapılan nüfusun kozmopolit yapısı, bu kozmopolit yapı içerisinde marjinal gruplara yatkınlığı ve yakınlığı bulunanların varlığı ihtimali, sınır kontrolünde yaşanan güçlükler ve kriminal geçmiş tahkikatlarındaki zorluklar Türkiye'nin uluslararası göçe yönelik güvenlik eksenli bir politika geliştirmesi gerektiğini göstermektedir. Nitekim Kasım 2022'de yaşanan Taksim saldırısının failinin de terör örgütü üyesi bir göçmen olması, uluslararası göç yönetimi politikasında güvenlik dengesinin sağlanmasındaki önemi bir kez daha açığa çıkartmıştır.

Türkiye, bulunduğu coğrafya ve tarihsel arka planı ikilemi içerisinde kalmadan uzun yıllar daha göçmen stokunun artacağı ve ortalama ev sahipliği süresinin muhtemelen dünya ortalaması üzerinde olacağı bir ülke olmaya adaydır. Bu bağlamda, özellikle 2011'den sonra da reaktif olmakla etiketlenen göç yönetim politikasının, artık güvenlik merkezli proaktif bir politikaya evrilmesi elzemdir. Ancak bu sayede göçün güvenleştirilmesi ve aşırı sağ partiler tarafından manipüle edilmesi engellenecek, göçmenler üzerindeki ulusal güvenlik kaynaklı toplumsal baskı azalacak ve göçmen karşıtlığı çözümlenecektir. Vatandaşların, ülkede bulunan her göçmene yönelik olarak devletin tüm güvenlik önlemlerini aldığı, tüm kontrol ve tahkikatların detaylıca yapıldığı ve takibatlarının devam ettiğine dair güveninin sağlanmasıyla birlikte göçmen ve yerel halk karşılaşmaları da gerilimden kurtulacaktır. Bu bağlamda çalışma, Türkiye'nin gelecek perspektifinde proaktif, güvenlik eksenli ve kontrollü uluslararası göç politikası üretmesi ve sürdürmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

KAYNAKÇA

Ağır, Osman ve Murat Sezik. "Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları," *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, (2016): 107-108

Anderson, Bridget. *Us and Them? The Dangerous Politics of Immigration Control* (Oxford University Press, 2013).

Bayır, Dicle ve Fuat Aksu. "Açık Kapı Politikasından Güvenlik Tehdidine Türkiye'de Suriyeli Sığınmacılar Olgusu," *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 8(2), (2020).

Betts, Alexander, Gil Loescher ve James Milner. *The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR): The Politics and Practice of Refugee Protection into the 21st Century* (Routledge, 2008).

Post- Security Dilemmas, Integrations, Models and Asia

Buzan, Barry, Ole Wæver ve Jaap de Wilde. *Security: A New Framework for Analysis* (Lynne Rienner Publishers, 1998).

Çakır, Nurdan Bozkurt. "Suriye'den Göç ve Güvenlik: Türkiye-Ürdün Karşılaştırması," *Lectio Socialis* 1(1), (2017).

Castles, Stephen, Hein De Haas ve Mark J. Miller. *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World* (Palgrave Macmillan, 2014).

Cherubini, Francesco. *Asylum Law in the European Union*. (Routledge, 2014).

Collyer, Michael. "Migrants, migration and the security paradigm: constraints and opportunities," *Mediterranean Politics*, 11(2), (2006): 255-270.

Czaika, Mathias ve Hein de Haas. "The Effectiveness of Immigration Policies," *Population and Development Review*, 39(3), (2013): 487-508. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2013.00613.x>

De Haas, Hein. *The determinants of international migration: Conceptualising policy, origin and destination effects* (International Migration Institute, 2011).

Demirkol, Atahan. "An Empirical Analysis of Securitized Discourse in the European Union," *Migration Letters*, 19(3), (2022): 273-286.

Demirkol, Atahan. "Understanding American Strategic Culture and Foreign Policy Through Robert Kagan: A Review," *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 4(1), (2021): 1-17.

Erol, Murat ve Oya G. Ersever. "Göç Krizi ve Göç Krizine Müdahale," *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 24(1), (2014): 47-68.

Frelck, Bill, Ian M. Kysel ve Jennifer Podkul. "The Impact of Externalization of Migration Controls on the Rights of Asylum Seekers and Other Migrants," *Journal on Migration and Human Security*, 4(4), (2016): 190-220. <https://doi.org/10.1177/233150241600400402>

Gök, Gonca Oğuz. "Kimin Güvenliği? Uluslararası Göç-Güvenlik İlişkisi ve Uluslararası Örgütlerin Rolü," *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), (2016).

Görgün, Melih. "Küreselleşme Sürecinde Göçmen İlişkileri Ağının Önemi," *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(Göç Özel Sayısı), (2017): 1317-1327.

Heinrich, Carolyn J. "Presidential Address: "A Thousand Petty Fortresses": Administrative Burden in U.S. Immigration Policies and Its Consequences," *Journal of Policy Analysis and Management*, 37(2), (2018): 211-239. <https://doi.org/10.1002/pam.22046>

Hollifield, James F., Philip L. Martin ve Pia M. Orrenius. (2014). *Controlling Immigration: A Global Perspective* (Stanford University Press, 2014).

<https://unhcr.org/refugee-statistics/download/> (Erişim Tarihi: 09.11.2022).

Kadioğlu, İ. Aytaç. "Suriye İç Savaşı ve Türkiye: Çatışma, Güvenlik ve Sığınma," *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(29), (2020).

Kale, Başak. "The Limits of an International Burden-sharing Approach: The Syrian Refugee Protection Crisis and Its Consequences on Turkey's Refugee Policy," *PERCEPTIONS: Journal of International Affairs*, 22(3), (2017).

Post- Güvenlik İkilemler, Entegrasyonlar, Modeller ve Asya

Karasu, Mithat Arman. "Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Kentlerde Neden Oldukları Güvenlik Riskleri," *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36(2), (2018).

Karasu, Mithat Arman. "Türkiye'ye Yönelik Dış Göçler, Suriyeli Sığınmacı Göçü ve Etkileri," *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 14(1), (2018).

Kaya, Ayhan. "Migration as a Leverage Tool in International Relations: Turkey as a Case Study," *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 17(68), (2020): 21-39.

Kerwin, Donald. "The Use and Misuse of 'National Security' Rationale in Crafting U.S. Refugee and Immigration Policies," *International Journal of Refugee Law*, 17(4), (2005): 749-763. <https://doi.org/10.1093/ijrl/eei030>

Keser, Ulvi ve Gökhan Ak. "2000'li Yıllarda Sorunlu Sularda Vaziyet: Adalar (Ege) Denizi'nde Sınırlar, Yasadışı Göç ve AB Sınır Yönetimi," *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), (2016).

Kırdım, Şahin Eray ve Atahan Demirkol, "Türk Göç Hukukunu TWAIL Üzerinden Değerlendirmek: Dünya Beş'ten Ne Kadar Büyük?" *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2), (2021): 1577-1613.

Lachenicht, Susanne. "Refugees and Refugee Protection in the Early Modern Period," *Journal of Refugee Studies*, 30(2), (2017): 261-281. <https://doi.org/10.1093/jrs/few015>

Lahav, Gallya. "Immigration and the state: The devolution and privatisation of immigration control in the EU," *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 24(4), (1998): 675-694. <https://doi.org/10.1080/1369183X.1998.9976660>

Lahavi Gallya ve Virginie Guiraudon. "Actors and venues in immigration control: Closing the gap between political demands and policy outcomes," *West European Politics*, 29(2), (2006): 201-223. <https://doi.org/10.1080/01402380500512551>

Mandacı, Nazif ve Gökay Özerim. "Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa'da Radikal Sağ Partiler ve Göçün Güvenlikleştirilmesi," *Uluslararası İlişkiler*, 10(39), (2013): 105-130.

Memişoğlu, Fulya ve H. Çağlar Başol. "Turkish Media's Response To The 2015 'Refugee Crisis'," *Alternatif Politika*, 11(1), (2019).

Mutimer, David Roger. "My Critique is Bigger than Yours: Constituting Exclusions in Critical Security Studies," *Studies in Social Justice*, 3(1), (2009).

Özcan, E. Deniz Ela. "Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme," *İş ve Hayat*, 2(4), (2017): 183-215.

Özdemir, Erol. "Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye'ye Etkileri," *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3), (2017).

Özerim, Gökay. "Avrupa'da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi ve Bir Güvenlik Konusunda Dönüşü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem mi?" *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi* 5(11), (2014): 11-48.

Ravenstein, Ernest George. "The Laws of Migration," *Journal of the Royal Statistical Society*, 52(2), (1889): 241-305. <https://doi.org/10.2307/2979333>

Post- Security Dilemmas, Integrations, Models and Asia

Ravenstein, Ernest George. "The Laws of Migration," *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), (1885): 167-235. <https://doi.org/10.2307/2979181>

Şener, Bülent. "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Göç Olgusu ve Ulusal Güvenlik Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme," *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 6(1), (2017).

Şimşek, Doğuş ve Ahmet İçduygu. "Giriş: Uluslararası göç, politika ve güvenlik," *Toplum ve Bilim*, 140, (2017).

Štefančík, Radoslav, Ildikó Némethová ve Terézia Seresová. "Securitisation of Migration in the Language of Slovak Far-Right Populism," *Migration Letters*, 18(6), (2021): 731–744.

Torpey, John. *The Invention of the Passport: Surveillance, Citizenship and the State* (Cambridge University Press, 1999).

van Dommelen, Peter. "Colonialism and Migration in the Ancient Mediterranean," *Annual Review of Anthropology*, 41, (2012): 393-409.

van Leeuwen, Theo ve Ruth Wodak. "Legitimizing Immigration Control: A Discourse-Historical Analysis," *Discourse Studies*, 1(1), (1999): 83-118. <https://doi.org/10.1177/146144569900100100>